СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 148. Джерзі Сити, Н. Дж., вівторок, 28-го червня 1938. No. 148. Jersey City, N. J., Tuesday, June 28, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237, 4-0807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1018. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ВІДКРИТТЯ ШВЕДСЬКОГО ПАМЯТНИКА В АМЕРИЦІ

ВІЛМІНҐТОН (Делавар).— Шведська еміґрація в Америці побудувала в Делаварі памятник у тім місці, в якому триста літ тому шведські еміґранти висіли перший раз на американську землю. Той памятник мав вручити офіційно президентові Рузвелтові запрошений на те свято шведський престолонаслідник Ґустав Адольф. Але він захорів тяжко на нирки, отже не зміг навіть вийти зо свого корабля. Цю функцію виконає 26-літній син престолонаслідника. Правдоподібно, що сам престолонаслідник виголосить через радіову промову з корабля, лежачи в ліжку.

„ДОБЛЮ ПІ ЕЙ" ПІДНОСИТЬ ПЛАТУ.

ВАШИНҐТОН. — Головний заряд „Доблю Пі Ей" оголосив, що в тринацятьох південних стейтах він підносить чорноробам плату. Деякі з них заробляли по 4 доляри на тиждень. Тепер їх плата підскочила до 11 долярів на тиждень. Цю підвишку заряд впровадив згідно з ухваленим недавно законом про найменшу заробітну плату і найвищі години праці.

БОРОТЬБА З КОМУНІЗМОМ У ЮНІЯХ.

КЕМП ТЕМІМЕНТ (Пенсилвенія). — Голова великої робітничої юнії, автомобільних робітників, Гомер Мартин, заявив, що його юнія виповіла безпощадну війну всяким червоним елементам, які в підступний спосіб нищать у юніях лад і порядок. Він сказав, що в заряді юнії знаходяться документи відносно того, що комуністи при помочі неправних засобів, а навіть проти виразної волі заряду юнії, старалися в ріжних місцевостях викликувати страйки і в той спосіб вносити нелад в американський промисл. Тими страйками вони ламали ті зобовязання, які юнія затягнула у відношенні до власників і, зрозуміло, підривала тим поваґу юній. Мартин дослівно сказав: „Робітничий рух не може втриматися, коли при помочі власної самодисципліни і законности не здобуде для себе поваги в суспільності". Згадана юнія належить до ґрупи К.П.О. При тій нагоді Мартин також висказав побажання, щоб якнайскорше між двома ґрупами робітничих юній прийшло до повного порозуміння і згоди.

КРИТИКУЄ „АМЕРИКАНСЬКИЙ ЛЕҐІОН".

НЮ ЙОРК. — Професор університету Нортвестерн, Ґелерман, написав брошуру, в якій доказує, що орґанізація американських ветеранів, „Америкен Ліджен", фактично є фашистівська. Вона ніби ще не є вповні фашистівська, говорив професор, але прямує до того. Професор Ґелерман закликав іншу американську орґанізацію, Американське Виховне Товариство, яке саме тепер має свою конвенцію в Ню Йорку, щоб воно зірвало всі звязки з „Америкен Ліджен". Голова нюйорського відділу „Америкен Ліджен", Джеремія Крос, довідавшись про це, сказав, що ця брошура, хоч написана професором університету, мусить бути одною з чергових комуністичних аґітаційних брошур.

ПОВОРОТ ДЕРЖАВНИХ ПІДМОГ.

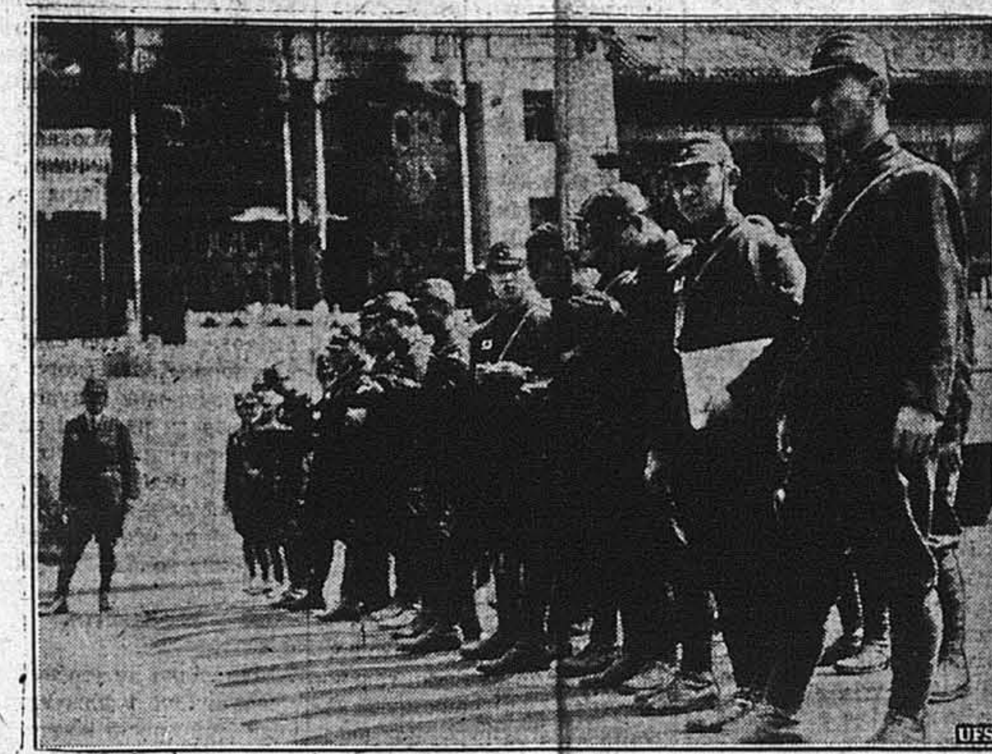
НЮ ЙОРК. — Власті почали перший раз домагатися від людей, що розбагатіли, щоб вони повертали державі ті запомогові фонди, які вони від держави побрали. Та рівночасно представник влади зробив заяву, що такі жадання влада ставить лиш таким людям, які добре розбагатіли, а не тим, які лиш повернулись до нормального стану. Бо заходить небезпека, що коли уряд домагатиметься від кожного чоловіка, що тільки роздобув собі якусь трохи ліпшу посаду, повороту побраних підмог, то кожний тратитиме охоту шукати приватної посади і далі висітиме на підмозі.

ПРОДУКЦІЯ СТАЛІ СПИНАЄТЬСЯ ВГОРУ.

ПІТСБУРҐ. — Останні звіти з продукції сталі вказують, що продукція піднеслась знов на два пункти й осягнула тепер 28% своєї повної висоти. В сталевих кругах є того переконання, що продукція сталі вже „досягнула дна" і тепер буде ступнево підноситись. Та всетаки не треба занадто рожево дивитись на зріст продукції в тім промислі, бо за всякою правдоподібністю він буде підноситись дуже поволі.

ЦІНИ НА ПШЕНИЦЮ НЕ ДУЖЕ ПІДНОСЯТЬСЯ.

ШІКАҐО. — Хоч ціни на деякі продукти щоденної потреби значно піднеслись, то ціни на пшеницю двигаються вгору дуже поволі. Причиною цього є це, що дощі в останніх кількох тижнях, як в Америці, так і в Европі, мали великий вплив на поправу збіжжя і фахівці ще не обчислили, скільки загального збору можна сподіватися з надходячих жнив. Назагал думають, що збіжжя в Европі, хоч поправилось, то не зовсім, і тому ціни ступнево таки будуть підноситись.

ЯПОНСЬКА „МІСІЯ ДОБРОЇ ВОЛІ" ДО НІМЕЧЧИНИ.

Отся ґрупа молодих японців вибирається до Німеччини як „місія доброї волі" Японії, щоби „передати націстичній молоді побажання японців". Образок знято в китайськім місті Кіянґван, куди вони прибули на оглядини военної округи перед відїздом до Німеччини.

БОРОТЬБА ЗА ПРАЦЮ ДЛЯ ЛЮДЕЙ ПОНАД 40 РОКІВ.

Асемблімен Джеймс Водсворт, що є головою комітету леґіслятури нюйорського стейду для розсліду упередження супроти старших людей у промислах, виступив публично з пляном установлення промислової медичної ради, що малаб розглядати відкинення від праці кожної особи понад 40 років життя.

ТРАҐЕДІЯ НАРЕЧЕНИХ.

У Прилбичах, повіт Яворів, 21-літній І. Ховало в сусперечці зо своєю нареченою Катериною Шевчик ударив її тричі по голові кільоґрамовим тягарцем так, що Шевчиківна впала залита кровю. Думаючи, що вбив наречену, Ховало скочив до криниці й утопився.

НЕХАЙ БИ ТАК У ЯКІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ҐІМНАЗІЇ!

В Турці над Стриєм підчас конференції матуральної комісії в місцевій ґімназії хтось кинув камінь до конференційної салі, вибиваючи шиби. Відломки скла зранили директора ґімназії, Пацулу. Правдоподібно — кидали невдоволені з матуральних іспитів.

ПОКАРАНИЙ СТРИЖІЙ.

Стрижій Майк А. в Вудбурі, Онт., був покараний у суді 10 дол. за те, що за стриження волосся брав лише 35 центів тоді, коли згідно з постановою стрижиїв у провінції Онтаріо, в дистрикті судбурськім, мається брати за виконання цієї роботи 50 центів від голови. Майк признався до вини і заплатив кару.

АРЕШТУВАЛИ 21 ОСІБ.

Польська преса повідомляє: Свого часу зліквідовано в Станиславівщині тайну українську орґанізацію. Арештували 21 осіб. Орґанізацією проводив Микола Никифорчин з Іваня Пустого, виселений з надвірнянського повіту. Він стане незабаром з товаришами перед судом.

НЮ ЙОРК РОЗБУДОВУЄТЬСЯ.

Адміністрація Публичних Робіт постановила почати негайно в Ню Йорку будову 28 шкіл, шпиталів, осередків здоровля, мостів і тим подібних інших публичних робіт. На ці цілі визначено суму 31 міліонів 328 тисяч долярів.

ОРҐАНІЗАТОР „ШЛЯХТИ ЗАҐРОДОВОЇ" ПІД КЛЮЧЕМ.

В Турці над Стриєм арештували на доручення прокуратури і відставили до вязниці в Самборі війта збірної громади в Турці, І. Яворского-Мартича, разом з урядовцями тієї громади, В. Білиньским та Ґ. Лянґом. Всім їм закидують надужиття і мальверзації.

Недавно арештували теж за ріжні надужиття війта і секретаря збірної громади у Стрілках, Аренда і Лодиньского.

При цій нагоді слід відмітити, що війт І. Яворский-Мартич був одним із найревніших орґанізаторів т. зв. „шляхти заґродової" у Турчанщині й у своїй „ревності" не знав просто меж.

Видно, що „шляхотська" діяльність війта була менше шляхотна в громадськім уряді, коли, не зважаючи на великі заслуги і ревність у „діяльності", війта п. Яна Яворского-Мартича таки посадили до Іванової хати.

ВМЕР ВІДТВОРЕЦЬ РОЛІ ХРИСТА.

Відомий у цілому світі відтворець постатті Христа у пасійних виставах в Оберамерґав, Антін Лянґ, умер у 63-му році життя на кліниці в Мінхені. Він грав ролю Христа у пасійних виставах в роках 1900, 1910, 1922.

ВЧИВСЯ НА РАБІНА, А ПЕРЕЙШОВ НА ХРИСТІЯНСТВО.

Давид Копельман з Варшави, що вчився на рабіна, одружився з 38-літньою вдовою, християнкою М. Ковальскою. В тій цілі перейшов на християнське. Тепер осів на ріллі своєї жінки під Пясочним.

НОВИЙ „ДОМ ЛЮДОВИ" У БРІДЩИНІ.

В Берлині, пов. Броди, відбулося посвячення Дому Людового, вибудованого заходами Т. Ш. Л. і „місцевого" населення. На цю імпрезу змобілізовано довколичні „звйонзкі стшелецке", „звйонзкі резервістів" і т. д. Підчас посвячення промовляв брідський староста м-р Ґродовскі.

СМЕРТЬ ПІДЧАС СОНЯШНОГО КУПІЛЮ.

21-літня Жесіка Ляберн із Сні Еліє на острові Джерзі пішла одного дня зо своєю товаришкою, шотляндкою на назвище Жан Еліот, над море, щоб уладити собі соняшний купіль. Саме тоді був відплив. Обі положилися на надбережних каменях так, що хвиля могла їх досягнути. Купатися в морі хотіли обі щойно по соняшнім купелі. Жесіка, яка нераз уже купалася в такий спосіб, не освідомлювала собі, яка їй небезпека грозить! Її боязлива товаришка відсунулась обережно трохи вище і примістилася на дальше положеній скелі. Раптом Жан почула шум хвиль припливу, що саме надходив, і в тому самому менті почула жахливий крик своєї подруги. Жан зірвалася на рівні ноги й побачила ще, як величезні й бистрі хвилі припливу схопили товаришку, кинули в море, де вона відразу щезла.

На крик заляканої дівчини прибігло надбережне поготівля, але всі негайні розшуки не дали ніякого сліду. За Жесікою Ляберн і слід застиг. Захланне море не віддало своєї жертви і щойно кілька днів пізніше викинуло трупа нещасної дівчини на віддаленому терені. Жан Еліот попала в нервовий розстрій і зареклась уладжувати над морем соняшні купелі.

СХОПИЛИ 55 СЛОНІВ.

За останніх 30 років дозволили вперше на лови на слони в Сіямі. У ловах брали участь 30,000 людей і зловили 55 слонів живими.

НОВИЙ СЕНЗАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС

Перед судом за боротьбу з алькоголем і освідомлювання гуцулів.

СТАНИСЛАВІВ. — Теперішні українсько-польські відносини найкраще відбиває той процес, який поставив у Станиславові перед суд 22 молодих інтеліґентних людей, 5 дівчат і 17 юнаків, що присвятились культурно-освітній праці серед нашого народу в станиславівському і сусідніх повітах. Це самі освітні орґанізатори, вчительки, або дириґенти хорів. Ось вони: Микола Никифорчин, Ольга Косарчин, Василь Цап, Анна Скородинська, Василь Кручковський, Степан Орляк, Дарія Папій, Василь Лапчинський, Богдан Антків, Іван Михайлів, Олекса Пилипонько, Михайло Скорець, Ярослав Дусяк, Ярослав Дзиндра, Гнат Цар, Володимир Бацван, Іван Осадца, Ярина Солодух, Яків Романович, Ярослав Ференц, Михайло Стасюк, Марія Крушельницька.

Що їм закидають?

Польський прокуратор добачує злочин у тому, що деякі з тих освітніх працівників заложили на терені станиславівського воєвідства „Професійний Союз Культурно-Освітніх Працівників", хоч поправді про ту справу тільки дискутовано. Далі закидає їм акт обвинувачення, що вони намаґалися створити акцію „Перетворення Гуцульщини", якою хотіли ослабити впливи польського „Стоваржишення Пшияцюл Гуцульщизни", а піднести українського національного туха серед гуцулів.

Як бороняться.

Підсудні стверджують згідно, що вели таку акцію, яка є дозволена законами і з нею ніколи не скривались, а навпаки, писали про неї в часописах. Суд відкинув на початку розправи всіх свідків, що їх поставили підсудні на свою оборону.

ВИБУХ НА СТРІЛЕЦЬКІЙ МОГИЛІ.

ЛЬВІВ. — „Новий Час" (ч. 128) подає, що як відомо, була колись у селі Вівсю славна стрілецька могила, в якій поховані Українські Січові Стрільці (У.С.С.). Оту могилу усунено на приказ польської влади. Було це в 1934 р. А тепер, 10 червня, невідомі люди висипали ніччю на тім самім місці високу могилу, а на ній поставили хрест з написом: „Хто буде розкидувати — тому смерть!" Дня 11. червня поліція зіґнала людей і змусила їх розкидувати могилу. Коли вони почали розкидувати, стався вибух. Чотирьох ранених людей відставлено до шпиталю в Підгайцях.

НЕ ПЕРЕНОСЯТЬ ТІЛА ПОЛК. КОНОВАЛЬЦЯ.

ЛЬВІВ. — Родина, яка повернулась до Львова з похорону полк. Е. Коновальця, подає, що вістка про перевезення тлінних останків полк. Коновальця до Берліну неправдива.

ЛІТАЮЧА БРИҐАДА ҐПУ.

ЛЬВІВ. — Укбюро подає з Лондону, що появилася вістка, що по Европі лютує осібний відділ ҐПУ, якому доручено виконування смертних присудів на тих особах, що їх у Москві призначено на смерть. Згідно з цією вісткою, в Москві присуджено на смерть також Теодора Бутенка, колишнього советського представника, що десь живе в Італії. Анґлійська преса пише, що по виконанні бомбового атентату на полк. Е. Коновальця члени тієї тайної шайки ҐПУ „відпочивають" в одній із столиць західної Европи, в державі, що піддержує приязні зносини з Советами".

УТІКАЧ, ЧИ ПРОВОКАТОР?

ПАРИЖ. — У Парижі перебуває советський дипльомат Ф. Разкольніков, що служив у Софії, в Болгарії, а не вернувсь до Москви, куди його покликали. Запитаний, що з ним є, відповів, що його доля подібна до долі Бутенка, що також не хотів вертатись. Тепер застановляються над тим, чи це дійсна правда, чи може Разкольніков є тільки провокатором, що має наказ підійти ближче до „ворогів Сталіна" і наклонити їх до ріжних провокацій.

ЖУРЯТЬСЯ „ДУХОМ КОНОВАЛЬЦЯ".

ВАРШАВА. — Польська преса обговорює статтю німецької ґазети „Дер Дойче ін Полен", яка виходить у Польщі, а в якій писалося про „дух Коновальця", себто про його політику щодо сходу Европи. Часопис пише, що ту політику перебрав Альфред Розенберґ, себто націсти. В ній передбачається, що німецька держава матиме верховне становище між тими державами, що повстануть на сході Европи. Часопис, а з ним і польська преса побоюються, що той „дух" готов і далі залишитись.

ЗНАЮТЬ ЗО СВОЄЇ ПРАКТИКИ.

ТЕШИН. — „Дзєннік Польскі" пише, що поляки не визнають чеської статистики з 1930 р., бо цей перепис людности є шахрований, коли йде про поляків. Домагаються, щоб наступний перепис був ведений під контролею польської людности і польських комісарів, а не чеських.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПРЕЗИДЕНТ В ОБОРОНІ СВОБОДИ СЛОВА

У своїй радіовій промові до населення краю президент Рузвелт, як звичайно, порушив не лише питання біжучої політики, але й основні питання всякої політики.

Коли він говорив про працю останнього конгресу, коли порушував потреби рільників, потреби робітників, потреби залізниць, безробітних, то порушував біжучі питання. Він показував, які біжучі питання й наскільки розвязано, та показував, котрі ще зовсім, а котрі лише частинно розвязано.

Хоч які повчальні були ці частини його промови, то багато цікавіші й повчальніші були ті частини, в котрих він говорив про загальні політичні питання, в котрих порушував справи, які були на часі й учора, як вони є нині, як вони будуть завтра.

Одним з тих саме питань було питання свободи слова. Промова порушує до певної міри це питання вже сама собою. Адже тут голова виконної галузи уряду забирає голос не лише про виконні, стисло урядові справи, але й про справи, що належать до законодатної галузи, ба навіть до судейської. Здаватись би могло комусь, що право говорити про ці справи належиться лише голові держави та що „звичайні" громадяни краю мають лише право слухати й мовчати. Такі думки, як відомо, панують у ріжних державах світу, й у Злучених Державах теж роблять тепер зусилля завести такі порядки. Деякі партії й організації побивають людей за свобідне висказування своїх поглядів, а деякі публичні урядники здушують силою висказ немилих політичних думок, заслонюючись притому американським патріотизмом, американською конституцією, страхом за американський добробут, тощо.

Проти таких думок президент Рузвелт виступив з усією рішучістю своєї вимови й свого становища. „Не може бути ніякої конституційної демократії", говорив він, „у такім громадянстві, що відмовляє людині свободи говорити й молитися так, як їй хочеться. Американський народ не дається здурити нікому, хто пробує здушити особисту свободу під покришкою патріотизму".

Якщо Америка має бути вільним краєм, то мусить зрозуміти, що їй треба шанувати свободу вислову, котрої частиною є свобода преси. Правда, цеї свободи часто зловживається. Бувають політики, що замісць переконувати розумово своїх слухачів, промовляють до їх упереджень, послугуються особистими випадами й перекручуванням фактів. Та на це нема іншої ради, як такі нечесні аргументи перед публичною опінією розкривати. Народ мусить зрозуміти, що люди, які не вживають розумових аргументів, які послугуються особистими нападами, брехнею й людськими упередженнями, це звичайно люди, які не мають для доказу своїх думок чесних аргументів.

ГУЦУЛИ

Не тільки в старім краю, але й тут в Америці польська преса розписується зчаста досить широко про наших гуцулів та представляє їх як якесь племя з „Малопольські", що належить до польського пня. Таке можна вичитати і в тих американських публікаціях, що їх видано при допомозі польських урядових чи інших „інформацій". Ось тому добре знати дещо більше про гуцулів, щоб можна давати кращі спростування, коли приходиться відповідати на польську пропаганду в Америці.

Де живуть гуцули і хто вони.

Гуцули живуть у східніх Карпатах довкола найвищого пасма, Чорногори. Тепер гуцули розділені між три держави (Польща, Румунія, Чехословаччина). Найбільше гуцулів (дві третини всього племени) живе в Галичині, одна третина на Буковині та Мараморощині. Приблизно всіх гуцулів є 150,000. У **Галичині** живуть у Косівщині, Печеніжинщині та Надвірнянщині. Найбільші гуцульські оселі це: Жабє, Космач і Микуличин. На **Буковині** розселені головно у вижницькім повіті, а найбільші гуцульські оселі це Довгопопіль, Путилів, Сергії. В **Мараморощині** живуть у тисяцькім і торецькім повіті, а найбільша їх тамошня оселя це Ясіне.

Вчені твердять, що назва гуцул пішла від румунського слова „гуц" (опришок) і наростка „уль", що додається до іменників, як туркул (туркуль — турок), нямцул (нямцуль — німець) і ін. Гуцульщина як недоступний, гористий закуток між трьома державами, була довго вигідним захистом для опришків, тому назва могла легко перейти від них на все племя.

Поляки радіб доказати, що гуцули це не українці, бо відріжняються від інших племен не тільки типом, характером, одягом, мовою, а й звичаями та всім побутом. Поляки й румуни твердять, що гуцули це зовсім чуже племя, яке зукраїнізувалося серед українського населення. Та воно є навпаки. Гуцули це найчистіше прастаре українське племя, а зберегло свої давні звичаї саме тому, що жило в недоступних горах і чужі впливи не мали до них доступу. Навпаки, українці, що жили на долах, усе піддавали чужим впливам, змішувалися з іншими народами від найдавніших часів (татари, половці, москалі, поляки й ін.).

Вигляд, вдача і ноша.

Гуцули сильно збудовані, гарні з вигляду, поворотні, витревалі. Багато гуцулів є високого росту, а низького, як між лєками, рідко трапляється. Не лише між жінками, а й між чоловіками подибується дуже гарні типи, інтелігентного виразу лиця. Тому, що тепер живуть дуже злиденним життям, через недостачу землі та зарібків скоро старіються, головно жінки.

Гуцули недовіряють „шарапаткам" (панам), що шукають лише наживи між ними. Колиж пізнають, що це добра людина, стають незвичайно щирі, сердечні й гостинні, витають у себе прохожого в кожну пору дня. Вони честилюбні та дуже вразливі на зневагу, кривду, скорі до сварки й бійки, тому частенько процесуються. Гуцули дуже побожні, моляться не тільки встаючи та лягаючи, але й сідаючи до їжі, або коли вибираються кудинебудь у дорогу. Святкують із великою пошаною не лише великі свята, але й багато церковних (щоби громи не били, гадюки не кусали й ін.) причому виконують ріжні обичаї, що нагадують нам давню давнину. В усіх тих обичаях пробиваються останки давньої віри з передхристиянських часів.

Дуже мальовничо виглядають гуцули, коли в неділі та свята сходять гуртками з гір до церкви. Їх барвисті одяги дуже гармонізують із білим сніговим тлом верхів — зимою і зеленим — весною чи літом. Ще краще виглядає весільний похід із музикою, головно коли побираються діти багатих батьків і велика частина весільної дружини їде кіньми, співає, стріляє з пистолів. Інакше виглядає похорон. Попереду несе гуцул великий хрест. За ним ідуть інші з хоругвами, далі їде священик на коні, побіч нього йде дяк. За ними несуть на плечах труну з небіжчиком, за труною йде родина та знайомі, а замикають похорон трембітарі, що на даний знак виграють на трембіті сумну, одноманітну мелодію.

Гуцульська ноша достосована зовсім до розкішної природи і таксамо барвиста. Ця ноша легка і коротка, щоби зручно було перескакувати потоки, перелази, спинатися вгору, всідати на коня, кермувати сплавом і т. д. В одязі переважають барви: біла, чорна та червона, тому вже здалека впадає в очі. Барви укладані все гармонійно. Гуцули з уродження гордовиті, люблять похвалитися тим, що мають. Тому теж вони такі вибагливі в одязі й усяких прикрасах. Їх одежа, чи чоловіча чи жіноча, належала все до найдорожчих народніх одягів і причинилися чимало до їх економічної нужди. Гуцули задовжувалися задля одежі легкодушно у лихварів, а ті пускали найкращі їх царинки на ліцитацію і самі на них поселювалися, а гуцулів випихали чимраз далі в гори, із самостійних господарів робили наймитів і сільську бідноту.

Гуцули любили все також забавитися і випити в приємнім товаристві. Цю слабу сторону вихіснували скоро лихварі та розпивали гуцулів, використовували на всякі способи, поки не вчинили з них нуждарів. Так обідніло заможне колись племя, а від вибуху світової війни часто навіщує Гуцульщину голод.

Заняття.

Відповідно до терену та підсоння мусять уладжувати гуцули свій спосіб життя. Вони не рільники, як головна маса українського селянства. У високих горах нема де вести рільної господарки. На тих невеличких клаптиках землі, що надаються під управу, сіють гуцули, щоправда, та садять усяке збіжжя, навіть пшеницю та кукурудзу, та всього того так мало, що воно не має господарського значіння. Лише бараболя, капуста та буряки родяться так, що хто має засаджений відповідний шмат землі, не потребує купувати до нового врожаю. Зате треба купувати все інше, головно кукурудзу, бо це головною поживою гуцула. Та кукурудзяна страва млява, тому гуцули вживають багато гострих приправ, як соли, перцю, чіснику, цибулі, сильної перченої горівки. Тому теж приправляють і тютюн (бакун), якого дим такий гострий, що де гуцули курять, там непривичній людині тяжко висидіти.

Головне заняття гуцулів — скотарство. Вони плекають і випасають рогату худобу, коні, вівці, продають їх і з доходу удержують себе та платять податки. Цікаві гуцульські коні, звані гуцуликами. Це мала порода коня, одначе для гуцулів як сотворена. Ці коники дуже сильні та видержливі. Вони небоязкі, спокійні, а так привчені ходити по каменистих стежках, що заки поставлять ногу, пробують перше, чи не зрушиться камінь із місця та не покотиться вділ.

Коло рогатої худоби не вміли гуцули ходити так, як треба, тому не мали з неї таких приходів, які моглиб мати тимсамим коштом при кращій господарці (як напр. швайцарці). Гуцули зовсім не будували для худоби стайні, лише держали її літом і зимою, в погоду та сльоту чи метелицю під голим небом, або незахищеним піддашем, тому то корови давали мало молока, а західньо-европейський господар не держав би такої корови й тиждень. Тай раси миршавої була ця худоба. В останніх десятках літ стали появлятися вже й расові корови.

Велике значіння для гуцульського господарства мають вівці, бо дають не тільки набіл (бриндзя, вурда, жентиця), а й вовну на сердаки, штани (холошні), ліжники (коци), шкіри на кожухи та киптарі і мясо (на будженицю, себто вудженину).

Гуцули знамениті стрільці та відважні вояки. Колись попри скотарство займались і ловецтвом у непрохідних тоді гуцульських лісах. Та їх давно роззброїли, а ловецький закон зробив кінець їх ловецьким здібностям, таксамо, як риболовлі риболовний закон. Нині гуцули не мають ніякої користи з ловецтва та риболовлі.

Гуцули також дуже зручні керманичі. Вони рубають зимою ліс і обдирають кору з дерев, потім скочують або звозять приладжені ковбки над ріку та складають у „миглі". Коли потеплі, збивають дерево у сплави (дараби) і сплавлюють долі рікою. Кожний керманич знає докладно ріку від її джерела аж до місця, доки веде сплав. Він може вирахувати всі закрути, скелі, кашиці (деревляні охорони берегів), гуки (водопади), мости, всі підводні камені, що загрожують сплавам, всі міліни та знає, як вимивати всякі небезпеки. Перед війною наймалися гуцули на лісові роботи не лише в себе, на Гуцульщині, а вибиралися на Мадярщину, до Босни, Семигороду, Румунії, а навіть Росії. Та гуцули так люблять свої гори, що на чужині все тужать за ними і стараються якнайскорше до них вернутись, інакше попадають у ностальгію (туга за рідними сторонами — туск) і нераз накладають на себе руки.

Почуття краси.

Гуцули мають велике почуття краси, що проявляється в уьому їх побуті. Люблять, щоб у хаті були прикрашені різьбою і сволок і стіл і скриня і мисник; щоб у миснику стояли різьблені ложки та поливані миски й тарілки з барвними прикрасами; щоб на стінах у світлиці або коморі висіла багато прикрашена зброя, кріси, пістолі, топірці, келефи, ножі, далі: порошниці, ташки (торбинки), ремені. Навіть такі річи як посуда: коновки, дійниці, бокляжки, шафлики, кубки або куделі й ін. мають прикраси, коли не різьблені то бодай випалювані — прегарно різьблені. Деякі церкви гуцульські, як у Яворові, це справжні малі музеї гуцульського мистецтва: павуки, хрести, свічники, трійці — прегарно різьблені. А вже вибагливішого одягу як гуцульський не стрінете в іншого племени. Сорочки, киптарі, кожухи, сердаки, череси, (ремені), букурийки (вузький ремінець для підвязування у чоловіків штанів, у жінок спідниць) — все те вишиване або інакше прикрашене; на капелюхах писані (прикрашувані) бляхи або гальони та трясучки (бляшки); дівчата дбають дуже про зачіску та уплїт (волічки, стяжки); кім того носять начільця, ковтки, нашийники з металю з хрестиками та дукачами, згарди (ожерелля з монет і хрестиків), ріжнобарвні пацьорки, гердани, перстені. А все те не занесене, куповане, лише виробляне на місці самими гуцулами й гуцулками, предаване традицією з покоління на покоління.

Взагалі гуцули дуже талановите племя і при підтримці держави, колиб поосновувано школи (головно промислові) і взагалі при піднесенні добробуту вони давалиб для краю першорядних мистців: різьбарів, токарів, будівничих (вони й тепер, як самоуки будують не тільки доми та господарські будинки, а й мости, а навіть церкви!), шлюсарів, мосяжників, ганчарів, ткачів. Всі ті галузі домашнього промислу розвинені у гуцулів дуже високо, хоч вони не віддаються їм постійно, лише принагідно, головно зимою. А що гуцули мають мистецький змисл, це видно не тільки з їх вишивок, але і з писанок, які вони „пишуть" перед Великоднем.

О. Луговий. Автор застерігає за собою всі права.

ЗА УКРАЇНУ

(ВІРА БАБЕНКО)

Повість із часів революції і повстанської війни у Великій Україні. (В двох частинах).

Частина перша

12)

Третього дня свят галицька частина виступила далі на схід. В селі потягнулись одноманітні дні тяжкої весняної праці. Чорні скиби чорнозему довкола села стали вкриватися зеленню, пообцвітали сади, висохла вулиця. Сміхи і співи молоді розлягалися по селу вечорами як і колись, попередніми роками до війни. Немовби і не було ніяких революцій на світі. Але пісні якісь нові, нечувані на запорізьких степах. Слова з незвичайними наголосами, мякше якось вимовляються; зустрінеться часом і таке слово, що побачити його можна хіба в старих церковних книжках. Бадьорі і тужні мелодії. Тужні, мов доля безземельного селянина, тихо стеляться по землі, то знов несподівано бадьорим орлиним полетом збиваються у височінь. Це пісні далеких Карпат, Говерлі, бурхливого Пруту і Черемошу, так скоро перейняті від галичан моторними дівчатами.

Та не тільки пісні й танці молоді в голові. В новозаснованій Просвіті величезний рух. Там запопадливо працює все свідоме населення великого села. Працюють хлопці, дівчата, підлітки. В Томину неділю посвячення і відкриття, а тут ще стільки роботи... Від молоді не відстають і старші, поважні віком сільські господарі, будують сцену. Дівчата увішують стіни портретами, вбирають їх вишитими рушниками, гірляндами зелені і ранніх квіток. Яких тільки образів тут нема! Козацькі гетьмани, полковники, давні українські митрополити, письменники і діячі з усіх українських земель: з Слобідщини, Правобережжя, Галичини, Буковини і далекої Кубані. Тут порядкує всім Віра. Тонкі дівочі пальці зграбно підхоплюють важку ґірлянду, ріжноманітними визерунками укладають її довкола кожного образу, друга дівчина прибиває ґірлянду до стіни, а ще інші швидко доплітають її. Кожному є робота. І маленькі діти працюють: виносять стружки, тріски, бігають у поле по свіжі квіти.

Під вікном Василь малює жовтий тризуб на синьому тлі. Старий Галієв із священиком порядкують і списують бібліотеку, подаровану для Просвіти іминж самими та вчителями; кілька учителів впорядковують гардеробу — подарунок селян. Що хвилі відчиняються двері, приходять нові господарі і жінки, цікаві подивитись, як іде робота. Кожне приносить із собою якийсь дарунок.

Заходить старенька бабуня з невеликим клуночком.

— Кому б це тут передати?... Бачу, всі несуть дарунки, то і я не гірша. Тут вишита сорочка і хустка. На смерть собі приготовила. Та може дасть Бог здоровля, то внучка ще другу вишиє. А вам тут може на щось придатися.

— Придасться, бабуню, придасться. Дякуємо! — чуло відповідає вчитель, впорядник гардероби, приймаючи дарунок.

— Ай, як же бо гарно буде! Наче в церкві — говорить бабуня, оглядаючи стіни.

— Це наша українська церква, бабуню. В церкві вчать віри в Бога та християнської гідности, а тут учитимуть віри і гідности національної — відриваючись від роботи, відповідає Василь.

— Помагай же, Боже, вам скоріше скінчити! — бажає бабуня.

— Скінчимо, бабуню! — запевнює Віра. — А просимо не забути прийти на відкриття в неділю.

— Не знати лише, чи здобудемо на відкриття дозвіл — з сумнівом каже батько Віри, котрий щойно ввійшов.

— Овва! А то чому? — питає Василь.

— Я щойно від коменданта державної варти. Крутить щось... Сказав, що відіслав прохання до повітового старости і воно до неділі не вернеться ще... Радив залишити цю затію, бо без дозволу старости не допустить всеодно до відкриття. Каже, що в інших місцевостях старости не закривали вже існуючі Просвіти.

— Хібаж від чужинців можна чогось ліпшого сподіватися? — кинув зо сцени вчитель.

— Не може бути, щоб влада була така короткозора — сумнівається Василь.

— А може то комендант варти від себе коверзує?... Не знає політики? — запитує священик.

— Певно. Хабара за старою звичкою хоче — летять голоси.

— Я думаю, що це справа старости — озивається Галієв. — Москалеві чейже невигідно, щоб його повіт ставав свідомим, українським...

— Комендант обіцяв прийти подивитись нині — повідомляє всіх Бабенко.

— Нехай приходить! Якось може вговоримо не перешкоджувати. Чейже і він якийсь українець вроду...

— Але помічник у нього жид... Без нього він кроку не зробить — додає староста.

— Ну, який з нього жид? — засміявся Василь. — Він же вихрестився.

— Та нехай приходять. Дамо їм раду. Нас же гурт! — запевнює Гриць.

Та робота йшла не так уже охоче. Запанував непевний настрій. Робити і не знати, чи з цієї роботи буде користь, знеохотить і стійку, витревалу людину, не то вибухаючого, мов солом'яний вогонь, українського сільського селянина. Кожний із селян приглядався до своєї роботи, надумувався, пригадував, що в нього ще гречка не посіяна, ні просо, а він покинув свою роботу і марнує тут день. Поглядали непевно один на одного та кинули роботу всетаки не важилися. Тільки дівчата не піддалися загальному настроєві і продовжували роботу з тим самим запалом і енергією.

— Щож ви всі так похнюпилися? — перервала кількахвилеву мовчанку Віра, бадьоро обводячи всіх очима. — Що якийсь там староста чи поліцаї не дадуть дозволу на відкриття? Схочуть, то прийдуть, подивляться, а ні, то також не плакатимемо... А за дозвіл і питати їх не будемо. Нехай собі коверзують, а ми не піддаймося. Що три поліцаї вдіють проти тисяч? Військо не покличуть же...

— Хто знає?! — озвалися кілька непевних.

— Не бійтеся! Вживемо заходів! Дивно булоб, колиб в українській державі не вільно засновувати просвітні інституції. Просвіти існували сяктак іще за російського царського режиму — підбадьорював непевних Галієв. — От працюймо, щоб до неділі закінчити. Один день часу маємо.

Лиця селян знов повеселішали. Мов стидаючись хвилевої зневіри, селяни з подвійною скорістю взялися до роботи. Дівчата заспівали. До давніх високих голосів прилучилися тенори й баси чоловіків. І полилося бадьоро:

Гей, ну, браття, до зброї,
Москву воювати,
Москву воювати...

Мов накликуючи селянство до боротьби з новими ворогами, до боротьби зо злом і темрявою.

Одначе пісня швидко урвалася. З папіросками в зубах, подзвонюючи острогами, ввійшли дві постаті, убрані з голочки в широченні „галіфе" і старшинські „френчі", комендант державної варти і його невідступний тілохоронитель та партнер у випивках і картах, вихрест. Оба увішані зброєю, мов ішли на здобуття якоїсь фортеці, а не оглянути будинок Просвіти... В кобурах величезні револьвери-нагани, шаблі при боці, вихрест до того ще мав японський кріс і повні набійниці. Не скидаючи шапок, суворо обвели присутніх очима, мов Зевес на Олімпі підлеглих їм неслуханих божків і богинь. Селяни мовчки міряли поліцаїв очима, відчуваючи в них ворогів.

— Работаете, значит? — по московськи вицідив із себе комендант, не виймаючи папіроски з уст. Ніхто не відповідав йому.

— Работаете? — викрикнув він знову, вже злісно.

— Таж бачите, що працюємо. Чого питаєте? — нехотя муркнув Гриць.

— Ну, работайте... Только пользы от вашей работы не будет! — авторитетно заявив комендант.

— Чому? — впало коротке питання.

— А тому, що пан повітовий староста заборонив відкриття Просвіт у повіті — так же по московски сказав комендант і суворо дивився, яке враження викликуть його слова. (Далі буде).

„Бідні люди, трясуться від холоду і гинуть з голоду" — сказав багач і післав їм термометр та шпички до зубів.

*

Нічого не можна до кінця передумати, все можна до кінця витримати.

*

Не болять у мене ті дурниці, які я вже зробив, а тільки ті, які маю ще зробити.

*

Життя для бідака саме в тому, що він жити не може.

*

Модна нині фраза: він (вона, вони) знає, чого хоче.

*

Чи не можнаб установити свята для вислухування чужих аргументів?

*

Кіт не перестає ловити миші, хоч люди винайшли мишоловки.

*

Полемізувати з кимось, що стоїть на нашому давньому становищі — смішне почування, наче на вид другого чоловіка своєї екс-жінки.

ПРОТОКОЛ

з нарад головного екзекутивного комітету У. Н. Союзу, які відбулися 18-го червня 1938 року в головній канцелярії У. Н. Союзу під ч. 81—83 Ґренд Стріт, Джерзі Сіті, Н. Дж.

У нарадах взяли участь: головний предсідник М. Мурашко, заступник головного предсідника Г. Герман, заступниця головного предсідника Марія Малевич, головний рекордовий секретар Д. Галичин і головний фінансовий секретар-касієр Р. Слободян. Головний предсідник відкрив наради в годині 9:30 рано та предложив для вирішення отсі справи:

Купно бондів. Постановлено закупити такі бонди: Домініен оф Кенеда 3% за $24,500; Бофало Дженерел Електрік 4½% за $27,750; Вестчестер Лайтнинґ Ко., 3½% за $25,562.50; Федерел Нешенел Морґедж Асосійшен 2% за $10,000; Тавншіп оф Юніон 4½% за $15,075; Ньюарк Скул 4¼% за $25,244.03; Сіті оф Ню Йорк 3¼% за $100,500.

Продаж бондів. Рішено продати Юнайтед Стейтс Трежюрі Нотс 2½% за $203,125, за які свого часу заплачено $200,000.

Морґеджі. Рішено уділити перший морґедж у сумі $4,500 на реальність під ч. 1701—1705 Довер Стріт, Філядельфія, Па., а також постановлено інвестувати $32,500 у забезпечених і державою запоручених морґеджах.

Злука У. Н. Союзу й Згоди Братств. У тій справі, на внесення заступниці головного предсідника Марії Малевич, поперте заступником головного предсідника, Г. Германом, ухвалено одноголосно отсю резолюцію:

„RESOLVED, that the Supreme Executive Committee of the Ukrainian National Association, hereby approves the Agreement and Plan of Merger and Reinsurance between Ukrainian National Association, Inc., and Concord of Olyphant Societies, directs the Supreme Recording Secretary to affix the seal of the Ukrainian Association to said Agreement, directs the Supreme Recording Secretary to request the Presidents of the Subordinate Branches to convene special meetings of the said Branches to consider said Agreement and Plan of Merger and Reinsurance, and to report the result of the vote taken at such meetings to the Supreme Recording Secretary by appropriate certeficates, directs the Supreme Recording Secretary to call a Special Meeting of the members of the Ukrainian National Association, Inc., at 81—83 Grand St., Jersey City, N. J., on the 13th day of August, 1938, at 12 o'clock, noon, to ratify said Agreement and Plan of Merger and Reinsurance, and directs the Supreme President and Supreme Recording Secretary to take such other steps as may be necessary and proper to carry the said Agreement and Plan of Merger and Reinsurance into efect, if the Agreement and Plan are approved as therein provided."

На тім вичерпано програму нарад, і предсідник закрив збори в годині 12:30 вполудне.

Пополудні того самого дня відбулися перші збори представників поодиноких спортових дружин У. Н. Союзу разом з членами головного екзекутивного комітету У. Н. Союзу. Зборами проводив заступник головного предсідника й спортовий референт, Г. Герман. На зборах обговорено й вирішено низку питань, що відносяться до організування спортових дружин і їх спортових змагань.

Д. Галичин,
головний рекордовий секретар.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ЧЕСТЕР, ПА.

Свято Ольги Басараб.

Це свято відбулося 22. квітня заходом від. 2 Союзу Українок Америки і від. 18 Українського Червоного Хреста. При панахиді, яку відправив в укр. прав. церкві о. О. Мицик, стояли членки СУА з лентами, а від. УЧХ в униформах. По панахиді відбувся в салі концерт. Відкрила свято пані Ю. Лебіщак, предсідниця від. СУА, попросивши віддати пошану пок. Ользі Басарабовій повстанням з місць. Програмою проводила гром. пані Анна Урбан. Співав хор під проводом диригента Королева кількома наворотами, а також виступав жіночий хор. Деклямували: Варвара Урбан, Павлина Михальцевич, Степанія Кульчицька. Ева Сорока, молода піяністка, грала на пяні. З дітей Ольга Найда грала на скрипці, а Любка Перчак на піяні. Реферат по англійськи виголосила Степанія Міштурак. Говорила про те, чому шануємо Ольгу Басараб. Молодь слухала реферату дуже уважно. Головний реферат виголосила пані Олена Штогрин з Філядельфії, представивши в нім цілу велич світлої постаті Ольги Басараб, а публика прийняла ті слова з захопленням. Про виховання в українським національним дусі говорив о. О. Мицик, а про обєднання наших сил для праці для Рідного Краю говорила пані Софія Єдинак, голова відділу УЧХ. Молода бесідниця зворушила і старих і молодих. Свято закінчено відспіванням національного гимну по кінцевім слові о. Мицика. Чистий дохід у сумі $10 вислано до Обєднання на бойову акцію.

Катерина Бобак.

ЛУДЛОВ, МАСС.

Чому даємо себе залякувати?

Недавно було в одного з наших громадян родинне свято, на якім були свідомі українці, а також поляки і т. зв. „рускі". І так буває у нас і на ріжних балях чи ювилеях, що маємо на них ріжних людей. Очевидно, що це не булоб зле, якби наслідком того не було те, що на таких українських сходинах бояться таки наші порушувати українські справи, щоб тим не задраснити чужих, зокрема тих, що мають „червону закраску". На згаданім родиннім святі піднесено національну свідомість господарів. І цілком справедливо, бо так є. Та як гром. Мих. Федорів хотів з тої нагоди зібрати дещо на визвольну боротьбу і заговорив про цю справу, то йому не дали продовжати бесіди. А саме гром. Федорів хотів сказати правду полякам і „руским" з нагоди вбивства полк. Е. Коновальця, бо вони про це читають тільки у польських ґазетах, або в „У. Щ. Вістях". І треба признати, що чужі гості поводилися пристойно і хотіли почути, що скаже гром. Федорів, а не дали говорити свої, наші „залякані" русини". Чи так можна поступати? Наші герої, як Петлюра, Головінський, Білас, Данилишин, а тепер полк. Коновалець гинуть за справу, а ми лякаємося сказати про себе правду. Чи дивно, що в Лудлові як українка вийде за польського хлопця, то відразу переходить на польське? Ні. Родичі не подбали, щоб ту молодь відповідно виховати. Як приїхав до Лудлова п. Е. Ляхович, то молодь радо його слухала і питання ставила та була задоволена з відповідей. Засновано відділ молодих націоналістів. А чи старші піднерли ту молодь? Ні. І це використали вороги-комуністи. І клюб молоді перестав існувати. Це доказ, що з наймитами Москви годі брататись. Треба самим гуртуватись і працювати. Ще додам, що гром. Федорів дуже був огірчений тим випадком на ювилейній гостині. Згадуючи за нього, виняв $2 і просив мене переслати це на визвольну боротьбу. Це я й зробив, додавши від себе 50 ц.

Іван Шило.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

Гарний поступ.

Перед кількома днями був у „Свободі" допис про заснування відділу С. У. А. в Бріджпорті, Па. Дійсно мала це громада і тамошні жінки не мали багато до діла з організованим життям. Заняті домашніми обовязками і працею поза домом, не уявляли собі, що є це одна повинність, яку треба нам усім виповняти, а це праця громадянська. Вступаючи в ряди С. У. А., вони свідомі того, що звертають на новий шлях, беруться за нове, досі незнане діло, бо починають розуміти вагу громадянських обовязків і наглядно виявляють поступ у цім напрямі.

Молодий це відділ і каса його ще дуже маленька, але коли було протестаційне віче в Філядельфії, то цей відділ прислав на мої руки $5 на кошти віча. Таки до сліз зворушує цей гарний учинок. Ці добродушні жінки, не маючи нагоди бути на вічу і почути про все, що діється тепер у рідним краю, серцем відчувають кривди нашого народу і присилають свою лепту, щоб не бути позаду інших. Дай, Боже, гарних дальших успіхів!

О. Штогрин.

ЛОС ЕНДЖЕЛЕС, КАЛ.

Жалібні збори.

Заходом Українського Клюбу, 358 S. Boyle Ave., в Лос Анджелесі відбулися 19-го червня жалібні збори в память полк. Евгена Коновальця, підступно замордованого московсько-большевицькою владою.

На ці жалібні збори явилися всі ті українські люди, в котрих Україна не лише на устах, але й на ділі; ті, в котрих українська справа стоїть понад особисті непорозуміння й урази; люди, котрі всією істотою відчули болючу й дорогу втрату на українськім фронті й котрих до самого шпіку обурив цей новий варварський і підлий поступок московської большевицької влади.

На цих зборах промовляли: голова Укр. Клюбу, пані Тетяна Орлик; учитель українознавства в двох американських вечірних школах, п. Федір Луців; і бувший представник канадійських українців на мировий конференції у Парижі, п. Іван Петрушевич. Бесідники підносили заслуги полковника Евгена Коновальця у збудуванні, поширенні і зміцненні українського національного й бойового духа. Сьогодні ворог знов ударив український нарід по голові. Та цей нарід не тільки що витримав цей удар, але ще сміліше й завзятіше пряме до мети, вказаної полковником Евгеном Коновальцем. Дух славного героя, полковника Евгена Коновальця, проводитиме український нарід аж до повної перемоги над ворогами!

Опісля ухвалено резолюцію і переведено збірку на визвольну боротьбу. Зібрано $16 і вислано їх на призначену ціль через Обєднання. Жертвували по $2: М. і Варвара Вавриків, І. і Тетяна Орлик; по $1: І. і Теодосія Ваврічук, Ф. і Іванна Луців, С. Малиновська, І. і Текля Мартинів, В. Мартинів, В. і Марія Мартинів, М. і Олена Мельник, І. Петрушевич, М. і Марія Поглод, Валентина Рей, І. Торак, Д. Якубенко.

Збори закінчено відспіванням „Ще не вмерла Україна".

По зборах жіноцтво Клюбу приготовило гостину в честь „Дня Батька". Підчас цієї гостини знов ішли спомини про Батьківщину. Бувший Січовий Стрілець Микола Поглод розповів свої спомини про полковника Евгена Коновальця, а бувший сотник Української Народньої Республики, Дмитро Якубенко, згадав часи повстання проти віроломного гетьмана Павла Скоропадського. Пані Валентина Рей, голова Українсько-Американської Ліги, у своїй промові сказала, що такий нарід, котрий шанує своїх героїв, варт визволення і певно здобуде собі волю.

Іван Орлик, секр.

КН. МИХАЙЛО РАДЗІВІЛ ОЖЕНИВСЯ З АНГЛІЙКОЮ.

В цивільному уряді вестмінстерської дільниці в Лондоні відбувся шлюб 68-літнього кн. Михайла Радзівіла з 57-літньою вдовою по багатім лондонським ювелірі Стюарті Девсоні. Пані Девсон приїхала на пів години раніше від свого нареченого, кн. Радзівіл приїхав у товаристві свого секретаря і майбутнього пасерба. Після шлюбу кн. Радзівіл заявив представникам преси: „Покищо не маємо ніяких плянів. Залишимося мабуть іще кілька тижнів в Анґлії. Анґлійська гостинність найкраща у світі. Взагалі Анґлія — чудова країна. Імовірно візьмемо пізніше церковний шлюб". Подруга кн. Радзівіла заявила: „Ми обоє дуже щасливі. Маємо намір за кілька тижнів обїхати Анґлію самоходом, потім поїдемо до південної Франції".

8-ЛІТНІЙ ХЛОПЕЦЬ ДАВ ШЛЮБ.

„Хай божа благодать благословить це подружжя", молився цей 8-літній проповідник, Чарлз Е. Джейнс, котрого родичі називають наймолодшим висвяченим проповідником у світі, коли він давав шлюб цим молодятам у Клівленді. Він станув підчас церемонії на крісло. Церемонія відбулася в церкві „Фор Сквер Госпел". Молодими були: Флоренсія Бринкмен та Клинтон Гофмен.

НЕЩАСНИЙ ФЕСТИН

(Із життя українських жінок у 80-тих рр. минулого століття у Львові).

В 1879 році основали львівські українки „Товариство Руских Дам", щоб за своїми силами причинятись до прикрашування львівських церков і будити замилування до рідної мови та помагати вбогим дівчатам у науці. Вже в перших днях оснування товариства приступило до нього багато жінок і всі вони щиро трудилися для переведення поставлених собі завдань на церковнім і народнім полі. Та вже після затвердження статуту зчинився був роздор задля самої назви: чи слово „руских" на печатці товариства має бути з одним чи з двома „с".

Тоді то у відповідь на цей роздор появилася стаття у „Зорі" в рубриці „З листів Юстини В." Авторка пише в тому листі, що „ціль наша є мирна і притім важна, тому не повинні йти за прикладом спорячих чоловіків, не вивішуймо на початках партійного прапору, не творім роздору!" Товариство має зібрати як своїх членів не лише жінок із інтеліґенції, а повинно зблизитись до ремісничих, торговельних і передміських домів".

Внаслідок того роздору багато жінок виступили з членів товариства.

Комітет „Руских Дам" улаштував був у день св. Івана Хрестителя фестин в городі львівської Стрільниці (при вул. Курковій). Фестин був получений з фантовою льотерією, а чистий дохід з розпродажу вступних білетів і льотерійних карт призначили на допомогу вбогих учениць.

Та фестин випав дуже сумно. Попри українські афіші, що сповіщали про фестин, появились і польські. „Я подумала, пише авторка згаданого вище листа — що з фестину витвориться якась русько-польська комедія, а може ще щось гірше".

Воно так і вийшло.

Коли Юстина В. з родиною приступила до першого гуртка жінок, щоб купити білети — на їх українську мову відповіли українки по польськи, на дальші українські слова — знову по польськи. На таке Юстина В. подумала собі, може то не тут фестин? Та ні тут відбувається, в городі було багато українських родин, а між ними і передових патріотів.

Не вспіли ще сісти при столі, як обступила їх ресторанна служба та по польськи стала допитуватися чи подати пиво, вино, чи мясо? На докір, чому говорять по польськи, обслуга відповіла, що ні ресторанник ні комітет „руских дам" не поручили їм послугуватися руською мовою.

Засіла Юстина В. з родиною при столі і жде що далі буде. Побіч сиділи члени товариства та продавали фантові білети. „Урядовою" мовою руских дам була майже виключно польська мова. Навіть предсідниця говорила по польськи. Вона приступила до стола, де продавали білети, та спитала комітетових пань:

— А іле пане маце пенендзи — ми назбералі чтердзесьці і тши реньскіх!

Тимчасом поміж столами зчинився великий гамір, почулись розпучливі слова:

— Ах, моє ренкавічкі, моє ренкавічкі!

Серед публики було кілька родин польських, які навмисно прийшли на фестин, щоби придивитися до руського життя.

„Ото рускі фестин!" — шептали поляки між собою. — „Цале то товажиство руских дам мусі биць фікційне, простон блягон. Кшичон русіні о рускі єнзик, хцелі би і нас змусіць до науki свеґо єнзика, а тут сам комітет руских дам ужива мови польскєй. Ото фестин рускі!"

Після вильосування фантів почався властивий фестин. Авторка листа думала, що тепер виступить рідний хор, окремо чоловічий, окремо жіночий; думала, що почує патріотичну промову або бодай рідну деклямацію; думала, що на сцені, яку уставили в городі, відіграють якусь рідну виставу. Де там! Ні одної рідної пісні не відспівали, ні одної української промови не виголосили, ніякої української вистави.

Зате у східній частині городу, на підвищенні дало відоме у Львові шинкове товариство, зване „Тінґель-Танґель", своє представлення. Насамперед виступив зо своїми продукціями якийсь „американський скакун" (так представився публиці) в адамовім строю, прикритий лиш обмарґаним і обдертим лахом. Він виміряв собі посеред публики стежку, двацять кроків довгу, а потім перебігав цю стежку і перескакував поверх голов деяких осіб. Велика частина родин уже після перших виступів „скакуна" покинула фестин.

Тимчасом на сцені піднялася завіса і виступила на ній акторка „мойжешового визнання", в одязі коротеньким по пояс, на лиці червоно налякерована, з діявольским усміхом. Продукувалась польсько-жидівськими піснями і неморальними рухами підчас танцю. Сцена випала так згіршливо, що вся решта публики з відразою відвернулася від жидівки і чимскорше забралася.

Всі говорили: „Нинішній фестин то прилюдне скомпромітування народньої руської ідеї, народньої справи!"

Так то сумно закінчився наш шумно заповіданий фестин у 1880 році...

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Курси української мови.

Курси української мови були організовані восени 1935 року при Інтернаціональнім Інституті, 341 E. 17 вулиця, Н. Й. За три роки навчання було прочитано дванадцять таких окремих курсів: п'ять початкових, п'ять середніх, і два вищих курси.

Не дивлячись на те, що в цьому році українська мова не була введена як предмет навчання дорослих в Н. Й. (W. P. A.), як то було в попередні роки, курси успішно істнували і в цьому році, завдяки піддержці хору молоді під керівництвом п. С. Марусевича, "CIVIC CENTER" і других орґанізацій та окремих осіб, прихильників розвитку української культури.

У біжучому році навчання було започатковано популярний курс старого письменства, що доступний студентам, які добре володіють мовою.

Звичайно ми починаємо історію нашого письменства з кінця десятого століття, від часу принятя християнства. І то так принято думати, що нібито тільки з цього часу починається розвиток нашої культури й мистецтва. А щож було в Україні до цього часу? Нівже то була некультурна, дика країна? Всім відомо, що до Христа ми мали свою особисту поганську релігію, своїх богів, відсіль свою мораль, звичаї, особистий соціяльний уклад життя, і свою філософію. Наші билини, колядки, щедрівки, пісні й казки далеко нехристиянські. Отже вже в той час Україна мала своїх співців, творців слова, державного й суспільного життя. Очевидно маємо починати історію нашого культурного життя з праісторії України, або принаймні від Скифів, що жили в Україні ще 1000 років перед Христом, і яких так гарно й правдиво описав нам вже славний грецький історик Геродот (коло 490—409 р. до Х.).

Коли так з далекого минулого підійдемо до розвитку нашого життя, то тоді буде ясно, що розквіт київської князівської держави був підсумком тисячелітньої культури в Україні ще до Христа.

Тож бо коли християнство почало поширюватись в Україні, то там уже було суспільство на досить високому культурному рівні, порівнюючи з іншими дикими народами, що погинули й не лишили по собі й сліда.

При такій оцінці минулого ми зрозуміємо, чому в Україні так недовго панувало перекладне письменство. За яких 50—60 років після приняття християнства, починає рости оріґінальне письменство, і церква українська стає незалежною, бо в 1051 році Київський Митрополит Ларіон вже був поставлений собором і не їздив висвячуватись до Царгороду, як то робили його попередники. Митрополит Ларіон лишив нам „Слово о законі й благодаті", що є релігійно-філософським трактатом і складено по всім правилам красномовства. Його опис могутности й величности київської держави імпонує нам і тепер.

Він каже: „Хвалить же похвальними гласи римська страна Петра й Павла, Асія і Ефес і Патм Івана Богослова, Индія Фому, Єгипет — Марка і всі країни, і міста і люде почитають і славлять кожний свого учителя... Похвалимож і ми по силі нашій, малими похвалами — велика й дивна сотворившого нашого учителя й наставника, великого кагана нашо землі Владимера внука старого Ігоря, сина же славного Святослава, що в свої часи владичествоваша, мужеством же й хоробрістю прославились в країнах многих і побідами і кріпостію поминаються нині і словуть. Не в бідній бо і не в невідомій землі владичествували, но в руській, яка відома і слишна єсть всіми концi землі"...

Такими правдивими словами описує наш Митрополит Київську державу.

Правда, що не довго проістнувала ця держава. І вже в 1186 році славний співець „Слова о Полку Ігоря" яскраво змальовує нам її упадок.

Застогнав, бо вже і Київ
Жалем та тугою,
Зажурився і Чернигів
Напастю лихою...
А князі усе на себе
Гримало кували,
А погані руську землю
Всюду обігали",
„І збирали дань по більці
Від кожного двору,
І сипали добром руським
По синьому морю"...

Молодь цікавиться мовою й культурним життям в Україні, про що свідчить те, що багато студентів приїжджає на курси з околиць м. Н. Й., з Нюарку, Бруклина, Квінс і других місцевостей досить віддалених від місця осідку курсів. Студенти інших національностей теж вчащають на курси.

Наколи ширші кола українського суспільства будуть цікавитись курсами більш, як то було до цього часу, то нема сумніву, що українська мова займе належне їй місце в Ню Йорку серед інших мов. Бож тільки тоді другі будуть цікавитись нашою мовою й культурою, коли ми самі будемо поважати себе, свою мову й культуру.

Отже хто охоту має хай іде з нами вчити українську мову, тим збогатити своє знання і проторувати шлях, не на словах, а на ділі до кращого майбутнього.

Нестор Нововірський.

ПРОМОВЕЦЬ, ЯКИЙ ПОМИЛИВ ПОХОРОНИ.

Коли хтось приготовлює собі похоронну промову, повинен у першу чергу запевнитися, чи свою прощальну промову виголошує на відповіднім похороні, бо на випадок помилки можуть його стрінути неприємні несподіванки. Найкращим доказом є пригода, що її недавно пережив один з атенських красномовців. Перед кількома днями мусів він за свою помилку відповідати перед судом. Одного дня той доброволець промовець пішов на похорон одного з героїв балканської війни. Переконаний, що він іде за добрим похороном, зайшов аж над могилу й там виголосив промову, якої, на його превелике зчудування, учасники похорону не дозволили йому докінчити.

Він вихваляв добрі прикмети покійного, його чесність та дбайливість як прикладного батька та його геройство підчас війни — та виявилося, що він промовляв над могилою молодої дівчини. Похорон, на якім мав промовляти загорілий промовець, відбувався в тій самій годині, лиш по другому боці цвинтаря. Всі присутні на похороні дівчини сильно обурились і замісць виявити принагідному промовцеві вдячність, виявили чорну невдячність, бо, почастувавши його кількома штурханцями, передали поліції.

Ціла справа опинилася в суді і покінчилася невесело для промовця, а саме суд, ставувши на становищі, що помилка спричинила прикрощі рідні покійної і що виголошена промова викликала в таких умовинах гумористичне враження, притому ще й доволі неприємне, засудив його на 10 днів арешту.

Таким чином суд остудив запал принагідного промовця та одночасно й вилікував його з каригідної розгублености.

І між ними так.

— То ти маєш дві папуги?
— Так. Одна моя, друга моєї жінки.
— І обидві говорять?
— Ні, моя мовчить, бо ніколи не може прийти до слова.

ЧИ Є ЖИТТЯ НА ПЛАНЕТАХ?

Не так давно ще вільно було фантастам здогадуватися, що на Марсі та Місяці є життя, є „люди". Сучасна наука розвіває наші сподівання на цю тему. Твердить рішуче, що на всіх планетах соняшної системи, крім Землі та Венери, фізичні умовини унеможливлюють повстання явища, званого життям. На малих планетах, як напр. Меркур, життя неможливе, бо її ґравітаційна сила є занадто слаба для вдержання власної атмосфери, яка розпорошується у космосі (всесвіті). Це зчерги викликає недостачу води та кисня.

На великих планетах, таких як Юпітер, який є тисячу разів більший від Землі, життя не існує із зовсім протилежних причин: ґравітаційна сила Юпітера є така велика, що він має атмосферу дуже густу, яка внеможливлює виділювання водня. Тому то є там атмосфера, що складається з водної пари і деяких ґазів. Коли настає мороз, ця пара замерзає. Так то на планетах величини Сатурна, Урана та Юпітера творяться ледяні поля, вкриті густою атмосферою, яка тисне із силою кількох тисяч тон на квадратний центиметер. І тут теж годі говорити про життя.

Як відомо, ніяка планета не має власного засобу тепла, а всі мусять брати його із Сонця. Ступінь теплоти кожної планети залежить виключно від віддалі від Сонця. На близьких до Сонця планетах, як Меркур, температура виносить кількасот ступнів вище зера. На планетах, дуже віддалених від джерела світла, та тепла температура стає така низька, що, здавалось би, лід, у порівнянні з нею, пече. В обох цих умовинах годі подумати, щоб там було життя. Отже виключно на планетах величини Землі або Венери у якійнебудь планетарній системі може бути життя. Притому від величини та віддалі від осередка укладу залежить сила ґравітації, яка управильнює стан атмосфери та температури. Є ще інші, менше важні чинники, яких існування є умовиною життя, та найважніша є якась вузька границя температури.

Коли мова про Венеру, то ця планета напевно має ростинне життя та, мабуть, деякі, дуже вчасні форми звіринного життя.

Питання на місці.

Батько молодої панни: — А по моїй смерті моя дочка дістане двіста тисяч.

Молодець: — Вибачте, а чи у вашій родині жиють довго?

23 РОКИ У ПИВНИЦІ.

Перед військовим судом у Ліль станув цими днями дезертир Дені Корон, який може почванитися не якимнебудь рекордом: він прожив 23 роки в темній пивниці.

Підчас мобілізації в 1914 р. покликали Корона до війська, одначе після битви над Марною він утік із своїх частин і добився до Амену, де жила його кохана. Дезертир замешкав у темній пивниці. Він позаносив туди найконечніші меблі, там їв і спав. На свіже повітря виходив він доволі рідко і то лише поночі, на кілька хвилин.

Коли війна скінчилася, дезертир далі не мав відваги покидати свого підземного пристановища. І так минуло 23 роки. Недавно вірна подруга Корона померла. Чоловік із пивниці опинився майже в безвихідному положенні. Не було більше нікого, хто доставляв би йому харчі.

Рад-не-рад мусів він вийти із свого підземного схову на денне світло й віддати себе в руки суду.

Військовий суд засудив його, беручи під увагу облекшуючі обставини, лиш на 2 роки вязниці.

ТАРЗАН ПІД ВОГНЕМ. (28)

Та видно дикуни занюхали небезпеку носом. Правдоподібно вони „звітрили", що десь у поблизу них знаходяться якісь інші, можливо небезпечні істоти. Тому, заки пустились у дорогу, вони післали одного споміж своїх людей на розвідини. Обійшовши довкруги околицю, їх висланник вернувся і повідомив, що „хоч у носі йому неясно, то очима не побачив нічого".

Після цього цілий гурт дикунів враз з білою дівчиною пустився в дорогу. Коли дикуни переходили через стежку, що була добре освітлена промінями сонця, хлопці могли наглядно переконатися, що дівчина таки належала до білої раси і мала всі познаки схопленої доньки капітана, Івонни. Стискаючи нервово руку Дика, Док промовив: „Ми мусимо ту дівчину врятувати".

„Тим урятуємо також Тарзана", додав Дик. „Авжеж. Крім того мені серце рветься, що та гарненька дівчинка мусить перебувати в товаристві тих жорстоких дикунів. Хто зна, що вони з нею зроблять?" — говорив сумно Док. По хвилі надуми Дик знов додав: „А може вони канібали і готують її собі на обід?" „Все можливе", згодився Док, „та тому ми мусимо її чимскорше рятувати".

По тих словах оба хлопці скоро позлазили з дерева і тихцем подалися слідами дикунів. Зрозуміло, що вони не мали найменших виглядів в отвертій боротьбі побороти двацять кремезних дикунів. Та у випадках, коли йде про джентельменство і якийсь шляхотний учинок, представники білої раси мало думають. Головно такі представники, якими були Дик і Док.